

ГЕРМАНИЯ ДАВЛАТИДА ИНТЕРНЕТ ФАОЛИЯТИНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ ҚОНУНЧИЛИК ҲУЖЖАТЛАРИ

Илхомбеков Жасурбек Илхомбек ўғли

Тошкент давлат юридик университети Катта ўқитувчиси, юридик фанлари

бўйича фалсафа доктори

ORCID-0000-0002-9867-3363

E-mail: jafarbek22@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15273200>

Аннотация: Ушбу илмий мақолада Германияда Интернетдан фойдаланишни тартибга солувчи қонунчилик ҳужжатлари таҳлил қилинган. Хусусан, Германия Асосий қонуни, фуқаролик кодекси, жиноят кодекси, телемедия қонуни ва бошқа шунга ўхшаш бир қанча қонунлар таҳлил қилинган. Мазкур мақола ривожланган Ғарб давлатларидан бўлган Германиянинг бугунги кундаги барча муносабатларда ўз ўрнига эга бўлган ва ҳаётимизнинг бир қисмига айланиб улгурган Интернетни ҳуқуқий жиҳатдан қай даражада тартибга солинганлигини очиқ берган. Мазкур мақола Европа давлатларида Интернет фаолиятига оид қонунчилик ҳужжатлари ҳақида маълумотга эга бўлмоқчи бўлган изланувчиларга манба бўлиб хизмат қилади.

Калит сўзлар: Интернет, Германия, асосий қонун, жиноят кодекси, фуқаролик кодекси, телемедия қонуни, BMVI, BDSG, GDPR, ахборот, қонун, компьютер, кибербуллинг, онлайн.

Германия дунёдаги энг ривожланган мамлакатлардан биридир. Hootsuitенинг “Digital 2020: Germany”¹ статистик маълумотларига кўра, 2020 йил ҳолатига кўра, Германия аҳолисининг тахминан 96,7 фоизи Интернетга эга. Ушбу маълумот ҳам Германияда Интернет ва Интернетдан фойдаланиш қандай даражада эканлигидан ёрқин далолат беради. Бу, биринчи навбатда, кенг қамровли Интернет хизматларининг кенг тарқалганлиги ва арзонлиги билан боғлиқ. Бундан ташқари, Германияда миқозлар учун рақобатлашадиган кўплаб Интернет-провайдерлар (ISP) мавжуд бўлиб, бу технологик жиҳатдан илғор ва доимий ривожланаётган инфратузилмага эга эканлигидан далолат беради.

Бироқ, Интернетга деярли универсал кириш имкониятига қарамай, шаҳар ва қишлоқ ўртасида “рақамли тафовут” ҳали ҳам мавжуд. Бу ҳолат нафақат Германия балки кўпгина ривожланган, иқтисодий қудрати кучли давлатларда ҳам мавжуд. Германия Федерал Транспорт ва Рақамли Инфратузилма Вазирлиги (BMVI)² маълумотларига кўра, қишлоқ жойларда кенг қамровли йирик шаҳарларга қараганда Интернет тезлиги анча паст, ушбу ҳолат эса минтақадаги жойларнинг жойлашувига қараб Интернет тезлигининг фарқланишига сабаб бўлади.

Умуман олиб қараганда, Германиянинг Конституция ва қонунлари умумий Интернет ва Интернетдан фойдаланишни бутунлай тартибга солади, десак адашмаган бўламиз. Чунки нафақат конституция балки фуқаролик ҳуқуқий муносабатлар балки, бошқа ҳуқуқий муносабатларнинг барчаси тартибга солинган. Мазкур ҳолатларини

¹ Қаранг. Электрон манба: <https://datareportal.com/reports/digital-2020-germany#:~:text=There%20were%2077.79%20million%20internet,at%2093%25%20in%20January%202020.>

² Қаранг. Электрон манба: <https://www.cleanenergywire.org/experts/bmvi-federal-ministry-transport-and-digital-infrastructure>

мисоллар асосида кўриб чиқамиз.

Хусусан, Германиянинг Фуқаролик Кодекси³ Интернетда мавжуд бўлган ва юзага келиши мумкин бўлган муносабатларни ҳам тартибга солиди. Чунки кўплаб амалдаги қонунчиликда учрайдиган ҳуқуқий муносабатлар фуқаролик-ҳуқуқий муносабатлар билан тартибга солинади. Бу борада Интернетнинг аҳамияти беқиёс, чунки фуқаролик муносабатларида Интернет бугунги кунда барча жабҳаларда иштироқ этмоқда.

Германия Жиноят кодекси Германияда жиноий фаолият учун қонуний жазоларни батафсил баён қилади. Германия жиноят кодексини ўрганиш шуни кўрсатмоқдаки, Германиянинг жиноят кодексида Интернет ва Интернетдан фойдаланишга катта эътибор берилган ва ушбу ҳуқуқни тартибга солиш учун деярли битта боб қамраб олинган, хусусан, 127-модда “Интернетда жиноий савдо платформаларининг ишлаши мақсадлари ноқонуний хатти-ҳаракатларни амалга оширишга имкон бериш ёки рағбатлантириш бўлган Интернетда савдо майдончаси билан шуғулланадиган ҳар қандай шахс беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш ёки жарима билан жазоланади”, деб келтирилган⁴. Шунингдек, Германияда жиноий ишларни амалга ошириш, Интернет тармоқлари ва ижтимоий тармоқларда жиноий ишларни амалга ошириш ва Интернетда амалга оширилиши мумкин бўлган жиноятларга 5 йилгача озодликдан маҳрум қилиш⁵ жазоси берилиши келтириб ўтилган.

Германия жиноят кодексининг 185-187-моддаларида⁶ тўхмат, ҳақорат ва таҳдидлар билан боғлиқ бўлган турли жиноятлар, баъзан ижтимоий медиа платформаларига кириш қулайлиги билан оғирлашиб кетадиган хатти-ҳаракатлар учун жиноий жавобгарлик белгиланган. Бўлимларда ушбу хатти-ҳаракатлар учун жиноятнинг оғирлигига қараб жарима ёки қамоқ жазоси кўрсатилган.

Германия Асосий қонунининг 1-моддасида инсон қадр-қиммати дахлсизлиги қайд этилган. Ушбу модда миллати, келиб чиқиши ёки мансублигидан қатъи назар, ҳар бир шахсга тааллуқлидир. Интернет зарарли ва ҳақоратли хатти-ҳаракатлар жойи бўлиши мумкин, бу кўпинча кибербуллинг ёки онлайн таъқибга олиб келиши мумкин. Бундай хатти-ҳаракатлар барча шахсларнинг қадр-қиммати ва ҳурматига тўғридан-тўғри эътибор бермайди ва шунинг учун бундай хатти-ҳаракатлар Асосий Қонуннинг 1-моддаси⁷га мувофиқ ноқонуний ҳисобланади. Бундан ташқари, Жиноят кодексида кибер жиноятлар тўғрисидаги қонунлар белгиланган. Ушбу ҳаракатлар, жумладан, кибер-тажовуз Жиноят кодексининг 238-моддаси⁸ билан қораланади.

Асосий қонуннинг 2-моддасида шахсий эркинлик ва шахсий дахлсизлик ҳуқуқи кафолатланган⁹. Сўнгги йилларда Интернет махфийлик муаммоларининг марказида бўлиб келмоқда, айниқса йирик технология компаниялари томонидан тўпланган фойдаланувчи маълумотларидан фойдаланувчиларнинг розилигисиз ёки билмаган ҳолда фойдаланиш. Германия Федерал маълумотларини ҳимоя қилиш қонуни

³ Қаранг. Электрон манба: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/

⁴ Қаранг. Электрон манба: file:///C:/Users/Dell/Downloads/Jugendmedienschutzstaatsvertrag_JMStV.pdf

⁵ Қаранг: Жиноят кодекси 1998 йил 13 ноябрда эълон қилинган таҳрирда (BGBl. I p. 3322), унга охириги марта 2022 йил 4 декабрдаги қонуннинг 4-моддаси (BGBl. I-b. 2146) билан ўзгартириш киритилган

⁶ Қаранг. Электрон манба: file:///C:/Users/Dell/Downloads/Jugendmedienschutzstaatsvertrag_JMStV.pdf

⁷ Қаранг. Электрон манба: <https://handbookgermany.de/ru/basic-law>

⁸ Қаранг. Электрон манба: file:///C:/Users/Dell/Downloads/Jugendmedienschutzstaatsvertrag_JMStV.pdf

⁹ Қаранг. Электрон манба: <https://handbookgermany.de/ru/basic-law>

(Bundesdatenschutzgesetz yoki BDSG)¹⁰ Германияда шахсий маълумотларни ҳимоя қилиш қоидаларини белгилайди. Қонун шахсий маълумотлар билан ишлашни тартибга солишга, шу орқали шахсларнинг шахсий ҳаётини ҳимоя қилишга қаратилган. Бундан ташқари, GDPR¹¹ ёки умумий маълумотларни ҳимоя қилиш қоидалари Европа Иттифоқига аъзо барча давлатлар учун амал қилади ва Германия ҳам бундан мустасно эмас. GDPR шахсларга маълумотлари устидан назоратни таъминлайди, маълум ҳуқуқларни, шу жумладан маълумотларга кириш, тузатиш, ўчириш ёки кўчириш ҳуқуқини беради. Bundesbeauftragter fuer den Datenschutz ёки BfDI орқали амалга оширилади.

Телемедия қонуни ёки TMG — бу Интернет провайдерлари ёки Интернет провайдерларини тартибга солувчи Германия қонуни¹². TMG Германияда шахсий маълумотлар ва Интернетдаги махфийликни ҳимоя қилиш тамойилларини белгилаб берувчи асосий қонунчилик ҳисобланади. Қонун Интернет-провайдерларга шахсий маълумотларни реклама, контент яратиш ёки маркетинг каби мақсадларда тўплаш ёки ишлатишдан олдин фойдаланувчиларнинг аниқ розилигини олишга мажбур қилади. Қонун шунингдек, маълумотларни ҳимоя қилиш ва маълумотлар хавфсизлиги бўйича аниқ қоидаларни белгилайди. Ҳужжат компьютерларни бузиш, компьютер тизимларига ҳужумлар ва зарарли дастурларни тарқатишни тақиқлайди. Таклиф этилаётган қонунчиликда компьютерни бузиш тақиқлари кучайтирилади ва ўғирланган маълумотлар ёки шахсий маълумотларнинг онлайн савдоси тақиқланади. Янги қонунчилик фишинг дастурий таъминотини тайёрлаш, сотиб олиш ёки сотиш ёки уни тайёрлаш, сотиб олиш ёки сотишга ҳисса қўшишни ноқонуний қилади. Ҳар қандай қонун бузилиши кибержиноятчилик билан шуғулланувчи ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг ваколатига киради.

Шунингдек Германияда “Интеллектуал мулк тўғрисида”ги қонун Интернетдаги контент яратувчилари ҳимоя қилинишини таъминлашда муҳим роль ўйнайди. Германияда ушбу ҳуқуқ соҳаси “Муаллифлик ҳуқуқи тўғрисида”ги қонун, “Патент қонуни”, “Дизайн тўғрисидаги қонун” ва “Товар белгиси тўғрисида”ги қонун билан қамраб олинган. Ушбу ҳужжатлар муаллифлик ҳуқуқи билан ҳимояланган материал ёки маълумотлардан нотўғри фойдаланиш, ҳуқуқбузарлик ёки рухсатсиз фойдаланиш учун қатъий жазолар билан ижодкорлар ва инноваторларнинг интеллектуал мулк ҳуқуқларини ҳимоя қилишни назарда тутди. “Муаллифлик ҳуқуқи тўғрисида”ги қонун Интернетдаги интеллектуал мулк ҳуқуқларини ўз ичига олган рақамли муаллифлик ҳуқуқининг кўлами ва табиатини белгилайди.

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш жоизки, Германияда бир нечта қонунлар Интернетдан фойдаланиш ва онлайн фаолиятни тартибга солиш масалаларини ҳал этади. Масалан, Германиянинг “Телемедия қонуни” онлайн хизматларни тартибга солади ва провайдерлар ўз хизматлари ҳамда фойдаланувчиларнинг махфийлик ҳуқуқлари ҳақидаги маълумотларни ошкор қилишлари шарт эканлигини белгилайди. Қонун шунингдек, контент учун жавобгарлик, ногиронлар учун фойдаланиш имконияти ва маълумотларни ҳимоя қилиш каби масалаларни ҳам қамраб олган.

¹⁰ Қаранг. Электрон манба: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bdsge/

¹¹ Қаранг. Электрон манба: <https://gdpr-info.eu/>

¹² Қаранг. Электрон манба: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/17674>

Интернетга таалуқли бўлган яна бир қонун компания ва ташкилотлар шахсий маълумотларни қандай тўplash, сақлаш ва улардан фойдаланишни тартибга солувчи Германиянинг “Маълумотларни ҳимоя қилиш қонуни” ҳисобланади. Ушбу қонун онлайн махфийлик билан боғлиқ махсус қоидаларни ўз ичига олади, масалан, веб-сайт операторларидан ўз қурилмаларига cookie-файлларни жойлаштиришдан олдин фойдаланувчиларнинг розилигини олишларини талаб қилиш ва компаниялар маълумотлаир бузилган тақдирда фойдаланувчиларни хабардор қилиш мажбуриятини олади. Ниҳоят, Германия Жиноят кодексида киберталкинг, хакерлик ва кибербуллинг каби онлайн хулқ-атворга оид қоидалар мавжуд. Ушбу қонунлар шахсларни онлайн таъқиб ва суистеъмоликлардан ҳимоя қилиш ва Интернетдан фойдаланишда одамлар ўзларини хавфсиз ҳис қилишларини таъминлаш учун хизмат қилади. Умуман олганда, Германия конституцияси ва қонунларида Интернетнинг роли технологик тараққиёт ва янги онлайн хатти-ҳаракатларнинг пайдо бўлиши билан ривожланишда давом этмоқда. Натижада, қонун ижодкорлари мазкур қонунларнинг Интернет томонидан яратилган муаммолар ва имкониятларни самарали ҳал қилишини таъминлаш учун уларни назорат қилиш ҳамда янгилашда давом этишлари муҳим жараён ҳисобланади.

References:

Используемая литература: Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://datareportal.com/reports/digital-2020-germany#:~:text=There%20were%2077.79%20million%20internet,at%2093%25%20in%20January%202020.>
2. <https://www.cleanenergywire.org/experts/bmvi-federal-ministry-transport-and-digital-infrastructure>
3. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/
4. file:///C:/Users/Dell/Downloads/Jugendmedienschutzstaatsvertrag_JMStV.pdf
5. file:///C:/Users/Dell/Downloads/Jugendmedienschutzstaatsvertrag_JMStV.pdf
6. <https://handbookgermany.de/ru/basic-law>
7. file:///C:/Users/Dell/Downloads/Jugendmedienschutzstaatsvertrag_JMStV.pdf
8. <https://handbookgermany.de/ru/basic-law>
9. https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bdsgr/
10. <https://gdpr-info.eu/>
11. <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/17674>
12. Jasurbek, I. L. H. O. M. B. E. K. O. V. (2022). DEVELOPMENT TENDENCIES OF THE RIGHT TO RECEIVE INFORMATION IN THE VIRTUAL SPACE. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(11), 17-22.
13. Ilkhombekov, J. (2022). THE ROLE AND ROLE OF THE MEDIA IN THE INFORMATION DISTRIBUTION PROCESS. Академические исследования в современной науке, 1(17), 80-84.
14. Илхомбеков, Ж. И. Ў. (2022). Ўзбекистон Республикаси қонунларида оммавий

ахборот воситалари эркинлигини таъминлашнинг ўзига хос хусусиятлари. Scientific progress, 3(4), 1068-1074.

15. ИЛХОМБЕКОВ, Ж. (2022). АХБОРОТ ТУШУНЧАСИ, МОҲИЯТИ, ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТИ ВА КАФОЛАТЛАРИ. ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ, 2(6), 49-53.

16. Jasurbek, I. (2024). Comparative Legal Analysis of Reforms Conducted for the Development of the Information Sector in the New Uzbekistan. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 2(1), 72-81.

17. Jasurbek, I. (2024, February). Internet activity coordination organizations. In E Conference World (No. 4, pp. 158-166).